

AMSTERDAMSE CAHIERS

VOOR EXEGESE VAN DE BIJBEL EN ZIJN TRADITIES

SUPPLEMENT SERIES 19

VAN GOD GESPROKEN

Opstellen over bijbelse theologie aangeboden aan Joep Dubbink

onder redactie van

Nico Riemersma

Klaas Spronk

Gerben Westra

Piet van Midden

Societas Hebraica Amstelodamensis

Amsterdam 2023

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:

- Publicatiefonds van de **VUVERENIGING**
- Dirk Monshouwerstichting
- Juynbollfonds
- Stichting Aanpakken
- Stichting “Ad Pias Causas”

JOEP DUBBINK

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	ix
<i>Nico Riemersma, Klaas Spronk, Gerben Westra, Piet van Midden</i>	
What does God do? Verbs occurring with a Name of God as Subject in the Hebrew Bible ...	1
<i>Janet Dyk</i>	
Genderinclusief bijbelvertalen: Een update met agenda van het gesprek over de Godsnaam en eerbiedskapitalen	19
<i>Eleonora Hof</i>	
De God van P en de God van niet-P in de oergeschiedenis (Gen 1-11)	31
<i>Robin ten Hoopen</i>	
Abraham the Priest: A Theological Taxonomy of Abraham's Intervention for Sodom in Genesis 18	43
<i>Axel Rooze</i>	
Een psalmvers op een sterfbed – Genesis 49:18	55
<i>Piet van Midden</i>	
Moses' Water Stunts: Two Observations on the Language Puns in Exod 2:10 and 15:22-27.	61
<i>Petr Sláma</i>	
Waarom een systematisch theoloog de bijbelse theologie nodig heeft? Een bespreking van de wijze waarop Katherine Sonderegger in <i>Systematic Theology II</i> het boek Leviticus (9:24) tot uitgangspunt neemt voor de behandeling van de processies in de drie-enige God	71
<i>Rinse Reeling Brouwer</i>	
God in the Book of Numbers: Rationality and the Power to Forgive	81
<i>Victor Ber</i>	
A Theological Substructure in an Old Testament Law? The Relevance of the Reception History of the Cities of Refuge (Num 35 and Deut 19)	93
<i>Mart Jan Luteijn</i>	
Wie zegt 'ik', als God 'ik' zegt: God in Deuteronomium 32	103
<i>Eep Talstra</i>	

The Role of God in Ancient Retellings of the Story of David and Goliath (1 Sam 17)	115
<i>Eveline van Staalduine-Sulman</i>	
Gott und Elischa: Ein dynamisches Verhältnis non Nähe und Distanz	125
<i>Uwe Bauer</i>	
Wie is JHWH? Wie is God? Een bijbels-theologische kijk op 2 Koningen 4:8-37	137
<i>Nico Riemersma</i>	
Genderbending met Hooglied	151
<i>Willien van Wieringen</i>	
Spreekt de HEER in Jesaja 1:2-31? Een communicatieve analyse	161
<i>Archibald van Wieringen</i>	
Gods rol in de verharding van Israël: Morele en theologische vragen bij Jesaja's verhardingsopdracht	171
<i>Jaap Dekker</i>	
Ezechiels extreme Gotteserfahrung: Gleichzeitig eine Auseinandersetzung mit Ruth Posers <i>Das Ezechielbuch als Trauma-Literatur</i>	183
<i>Edgar Kellenberger</i>	
JHWH als roofdier in Hosea 5:14 en 13:7-8	193
<i>Gert Kwakkel</i>	
God in the Book of Joel	205
<i>Willem van Peursen</i>	
God Talk in the Book of Amos	217
<i>Bob Becking</i>	
Gottes Gespräche mit dem Propheten Jona	231
<i>Bernd Diebner</i>	
Hoe God aan het woord komt in het boek Nahum	237
<i>Klaas Spronk</i>	
Habakuks Godsbeeld: Van vraagteken naar uitroepeten	247
<i>Adri van der Wal</i>	

God in het bijbelboek Prediker	257
<i>Klaas Smelik</i>	
Gods barmhartigheid: Jezus Sirach 5:1-8 en 16:11-14	269
<i>Panc Beentjes</i>	
God als gebeuren in het Evangelie volgens Marcus	279
<i>Peter-Ben Smit</i>	
Psalm 23 als klankbodem in het Marcusevangelie.....	291
<i>Leen de Ronde</i>	
Van God, Jezus en de spoedige komst van Gods koninkrijk gesproken: Een drietal 'probleemteksten' opnieuw bezien (Luc 11:20; 17:20-21; Hand 1:6)	303
<i>Arie Zwiëp</i>	
Hoe laat de evangelist Johannes in de 'Ik ben'- woorden zien wie God is?	313
<i>Doddy van Leeuwen-Assink</i>	
Niet de keizer, maar Christus: De verhouding tussen God en mens in de Brief aan de Filippenzen	325
<i>Jesse de Bruin</i>	
De God van de Openbaring van Johannes	335
<i>Bert Jan Lietaert Peerbolte</i>	
God in ensembles van schriftlezingen	347
<i>Klaas Holwerda</i>	
Bibliografie van prof. dr. Joep Dubbink	359
<i>Nico Riemersma</i>	
Personalia	369
Tabula Gratulatorum	373

WOORD VOORAF

Op zaterdag 10 juni 2023 wordt Joep Dubbink vijfenzestig jaar. Ter gelegenheid daarvan bieden wij – bestuursleden van de Dirk Monshouwerstichting en leden van de redactie van *Amsterdamse Cahiers voor Exegese van de Bijbel en zijn Tradities* – hem deze feestbundel aan. Het is tevens een blijk van vriendschap en een gebaar van dank van het bestuur van de Dirk Monshouwer-stichting en van de redactie van ACEBT voor zijn inzet, allereerst voor de bijbelse theologie. Joep Dubbink heeft in de afgelopen zeventien jaar (2006-2023) de leerstoel ‘Bijbelse Theologie’ namens de Dirk Monshouwerstichting aan de Vrije Universiteit te Amsterdam bekleed en zo de aandacht voor de bijbelse theologie hooggehouden. Dat was een niet altijd gemakkelijke taak, omdat het vak bijbelse theologie niet tot het curriculum behoorde. Hij is de opvolger van zijn leermeester en promotor, prof. dr. K.A. Deurloo (1936-2019).

Wanneer we zijn bijdrage aan de bijbelse theologie schetsen, dan laten zich drie sporen uittekenen. Het *eerste* spoor bestaat uit het voor het voetlicht brengen van andere bijbels-theologen. Dat betreft allereerst zijn voorganger op de leerstoel, Karel Deurloo, die in de laatste jaren van zijn hoogleraarschap een *Kleine Bijbelse Theologie* schreef, die hij na zijn emeritaat helaas niet heeft kunnen voltooien. De naam ‘Karel Deurloo’ kom je in veel publicaties van Joep Dubbink tegen. In 2022 wijdde hij een boekje aan zijn leermeester, onder de titel *De tekst mag het zeggen* (Utrecht 2020). Een andere grote bijbels-theoloog die Dubbink voor het voetlicht bracht, was Walter Brueggemann die een prachtige *Theology of the Old Testament: Testimony, Dispute, Advocacy* (Minneapolis 1997) schreef. Het *tweede* spoor bestaat uit het hooghouden van de bijbelse theologie. Dat was geen makkelijke taak om dat in rapport met de tijd te doen, omdat de tijd nog wel eens om andere zaken vroeg. Een goed voorbeeld daarvan is: contextuele bijbelinterpretatie. Bijbel lezen doe je altijd in een (maatschappelijke en kerkelijke) context. Dubbink realiseerde zich dat maar al te goed, het zorgde dan ook voor zijn aandacht voor de contextuele bijbelinterpretatie, zonder overigens zijn sterke nadruk op de bijbelse tekst (‘de tekst mag het zeggen’) te verwaarlozen. Het *derde* spoor bestaat uit het opkomen voor de Amsterdamse School – of moet ik zeggen voor de Amsterdamse traditie – met zijn sterke nadruk op de tekst, en dan ook op synchrone lezing van de tekst, en op een vertaalwijze die aandacht vraagt voor het eigene van de tekst, met inbegrip van de sleutelwoorden van de tekst. Joep Dubbink heeft dat altijd op een open wijze gedaan, met oog voor andere leeswijzen zonder andere wegen makkelijk weg te zetten.

Als hoogleraar ‘Bijbelse Theologie’ heeft Joep Dubbink maar een kleine aanstelling. Daarnaast is hij predikant, de laatste tijd in Uithoorn. Dat betekent echter niet dat je hem niet voor een klus kunt vragen. Wij kennen Joep Dubbink dan ook als iemand op wie niet tevergeefs een beroep wordt gedaan. Dat horen we van mensen van de Vrije Universiteit, en dat weten we uit eigen ervaring. Nodig je hem uit om een verhaal te houden op een studiedag of om een leerhuis te leiden, dan is er weinig keren een ‘nee’ uit zijn mond te horen. Bijzonder plezier beleeft hij aan de Hattemse Studiedagen die meestal begin november worden gehouden, waar hij samen met Eep Talstra optreedt. Daar worden oudtestamentische teksten gelezen en van commentaar voorzien.

Uit de bijdragen aan deze feestbundel blijkt wel dat hij een uitgebreid netwerk heeft. De bijdragen komen van bestuursleden van de Dirk Monshouwerstichting, van socii en sociae van de Societas Hebraica Amstelodamensis waarvan Joep Dubbink op dit moment voorzitter is, van collega's van de Vrije Universiteit, van deelnemers aan het Colloquium Biblicum in Praag, van leden van het Oudtestamentisch Werkgezelschap, van promoti en van oud-studenten. We hebben de auteurs de vrijheid gegeven om hun bijdrage te schrijven in het Nederlands, Duits dan wel Engels.

De feestbundel bevat een bibliografie van alle publicaties van prof. dr. Joep Dubbink die we konden traceren. Deze bibliografie is samengesteld door Nico Riemersma. Wie zijn bibliografie nauwkeurig bestudeert, zal het opvallen dat Dubbink zich allereerst als exegeet manifesteert, en in tweede instantie als bijbels-theoloog. Het zijn de laatste jaren vooral teksten uit de Tweede Tempelperiode die hem boeien (Ezra-Nehemia en Zacharia). In de eerste fase was het vooral het bijbelboek Jeremia dat hem zeer boeide. Hij wijdde er zijn dissertatie aan. Nadien volgden nog diverse Jeremia-studies.

Dat deze bundel in de Supplement Series van *Amsterdamse Cahiers voor Exegese van de Bijbel en zijn Tradities* verschijnt, kan niet verbazen. Joep Dubbink maakt al vele jaren deel uit van de redactie van *Amsterdamse Cahiers*. Hij is een uiterst zorgvuldige penningmeester en beheerder van de SHA-website die sinds 2020 in de lucht is, maar ook een redacteur die zich nauwkeurig van zijn taak kwijt. En in vele *Amsterdamse Cahiers* is een artikel van zijn hand te vinden.

Wij hebben met veel plezier aan deze feestbundel gewerkt en hopen dat dat het een plezier is om deze tweeëndertig bijdragen te lezen. Wij hadden de auteurs gevraagd om naar de rol van God te kijken in een bijbelboek dat hen dierbaar is dan wel in een specifiek bijbelverhaal. Dat bracht ons bij de overkoepelende titel van deze feestbundel 'Van God gesproken'. Alle auteurs zeggen wij hartelijk dank voor hun bijdrage.

Joep, wij feliciteren je van harte met je vijfenzestigste verjaardag en we zijn blij dat je je professoraat nog ruim twee jaar voortzet. Blijf de bijbelse theologie op de kaart zetten!

Den Haag, 1 mei 2023

Nico Riemersma
Klaas Spronk
Gerben Westra
Piet van Midden